

51

Mose Foriat / Mose ben Israel Naftáli Hirsch Porges (Präger)

Budán át Cijjonba

1650

Mose Foriat / Mose ben Israel Naftáli Hirsch Porges (Präger) (ca. 1610–?), *Darkhei Cijjon / Utak Cijjonba* (1650)¹

K i a d á s :

Shlomo J. Spitzer & Komoróczy Géza, *Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1686-ig* (Hungaria Judaica, 16) (Budapest: MTA Judaisztikai Kutatócsoport – Osiris Kiadó, 2003), pp. 579–584; a szemelvények: no. 135 (2–3) (jiddis szöveg és magyar fordítás)

Jeruzsálemben több úton lehet eljutni, ahogyan azt a továbbiakban – ha az Örökkévaló akarja – megmutatjuk. Az egyik út, hogy az ember elmegy Vina (VVYN')² szent községébe. Onnan küldöttségek (*shlikhes*)³ soktak menni Kontantinopol (QVNTNTN'PL) szent községébe, és Vina szent községéből kereskedők szoktak menni Oven ('VBN) szent községébe, amelynek neve törökül (*oif tirkesh*) Budun (BVDVN). Ott a kereskedőknél az ember helyet foglal magának és holmijának Oven szent községéig. Ez nem kerül sok pénzbe. A császártól – növekedjék a dicsősége – útlevelet kell kiváltani, ez sem kerül sokba. Vina szent községében vannak jámbor emberek, akik eljárnak ez ügyben, és készek a segítségre.

Vina szent községéből az ember hajóval utazik a vizen, amelyet Dunojának (DVNVY')⁴ hívnak, Oven szent községéig. Oven szent községében tilos kiszállni a hajóból, míg el nem küldenek a legfőbb előkelőségekért (*kecinim rásim*)⁵ arra a helyre, és akkor jönnek a vezetők (*rásim*), és közbenjárnak az ügyben, hogy bemehessen az ember a Zsidó utcába (YDN GŠ/Š).⁶ És Oven szent községében körbekérdezősködik az ember egy társaság / csoport (*havruse*) után, amelyet úgy hívnak, hogy karaván (*karavan*), és három ember bérel magának együtt egy kocsit, és akkor a holmijuk egészen jól elfér rajta. A kocsik (*vegn*) fölül és oldalt be vannak fedve⁷ szalma (*shtran*) takaróval az eső miatt.⁸ Egy ilyen kocsiórt három fő számára az útért Bilograd (BYL'GR'D) szent községéig hat *reykhs taler*-t fizet az ember, az út kilenc nap. És Bilograd szent községétől három fő számára a kocsiórt Szofója (Š/ŠPVYYH)⁹ szent községéig szintén hat *taler*. És Szofója (Š/ŠPVYYH)¹⁰ szent

¹ Komoróczy Szonja Ráhel fordítása.

² Bécs (Wien).

³ Értsd: utazók / karavánok.

⁴ Duna.

⁵ Ti. a zsidó község vezetőihez.

⁶ Jidn gas / Judengasse. A Zsidó utca / Zsidók utcája (később Werbőczy utca) a mai Tánicsics Mihály utca a budai Várhegyen.

⁷ Szó szerint: “zárva”.

⁸ Kocsiszekérről (ekhós szekér) van szó.

⁹ Szófia.

községétől három fő számára Ander Napel (ˈNDR NˈPL)¹¹ szent községéig szintén hat tallért ad az ember. És Ander napeltől Konctantinopol (QVNCTNTNˈPL) szent községéig szintén hat *taler*.¹²

A legjobb az, ha az ember Ovenben egészen Konctantinopolig bérlí a kocsit, mert útközben nem mindig lehet fuvart szerezni.

(...)

Vina szent községétől Szfoja szent községéig öt *ungarsh* (ˈVNGRS) három *tselemer*-t (CLMR)¹³ ér. Van egy olyan pénzérme is, amelyet úgy hívnak, hogy spanyol nyolcvan *tselemer*, amely nyolcvan lengyel *groshen*, amely egy *reikhs taler*-t (RYYKŠ TLR)¹⁴ ér. Egész úton, még Jeruzsálemben is. A *liven taler* (LYBN TLR)¹⁵ útközben nem ér annyit, mint Jeruzsálemben.

(...)

Ruhákat, amelyekre az embernek útközben szüksége van, Oven szent községében vegyen, mert ott jó minőségűek, és úgy készültek, ahogyan Törökországban (TYRQYYˈ/ *Tirkiya*) viselik őket.

(...)

Oven (ˈVBN) szent községében vagy Kamenic Podolszkiban (QMˈNYC PˈDˈLSQY)¹⁶ minden férfi vegyen magának egy kötött veres gyapjú kendőt és egy hosszú pamut kendőt, amelyet úgy hívnak, hogy *take* (TˈQH), hogy útközben a feje köré tekerje, ahogyan a törökök is szokták. Hogyha ez a *take* teljesen fehér, bele kell varrni egy pár színes selyemszálát, csak ne zöldet. Az ember vegyen még magának egy pár gyapjú kötött kesztyűt, mert legtöbbször éjszaka utazunk, és éjszaka néha igen hideg szokott lenni. Lábbelit / szandált (*britlekh*) egyáltalán nem kell vinni, mert azt nem hordja az ember. Női ruhát vegyen magával mindenki jó sokat, és különösen azok a nők, akik minden ruhájuk fölött köpenyt viselnek, amint azt később majd – ha az Örökkévaló akarja – leírom. És mindenkit figyelmeztetni kell arra, hogy semmilyen zöld ruhát ne vigyen magával, még olyant sem, amelyben akár csak egyetlen zöld szál van az egész ruhában vagy zokniban, ilyent ne vigyen magával az ember, mert nagy veszélyben van az, aki bármi zöldet visel. Szokott zöld díszítés lenni az imakendő homlok részén, ezt ki kell javítani, mert a zöld a zsidók számára tilos egész Törökországban és Jeruzsálemben.

(...)

¹⁰ Szófia.

¹¹ Drinápoly (Edirne).

¹² Belgrád és Konstantinápoly között az út rendszerint egy hónapot vett igénybe.

¹³ Tselemer: krajcár, szó szerint: “keresztes”, “amin kereszt van” (a Kreutz héberül celem).

¹⁴ Birodalmi tallér.

¹⁵ “Fehér”, azaz ezüst tallér.

¹⁶ Ma: Kamenic Podilszki (Nyugat-Ukrajna).